

sote: tiekartta kansalaisten kasvavaan eriarvoisuuteen

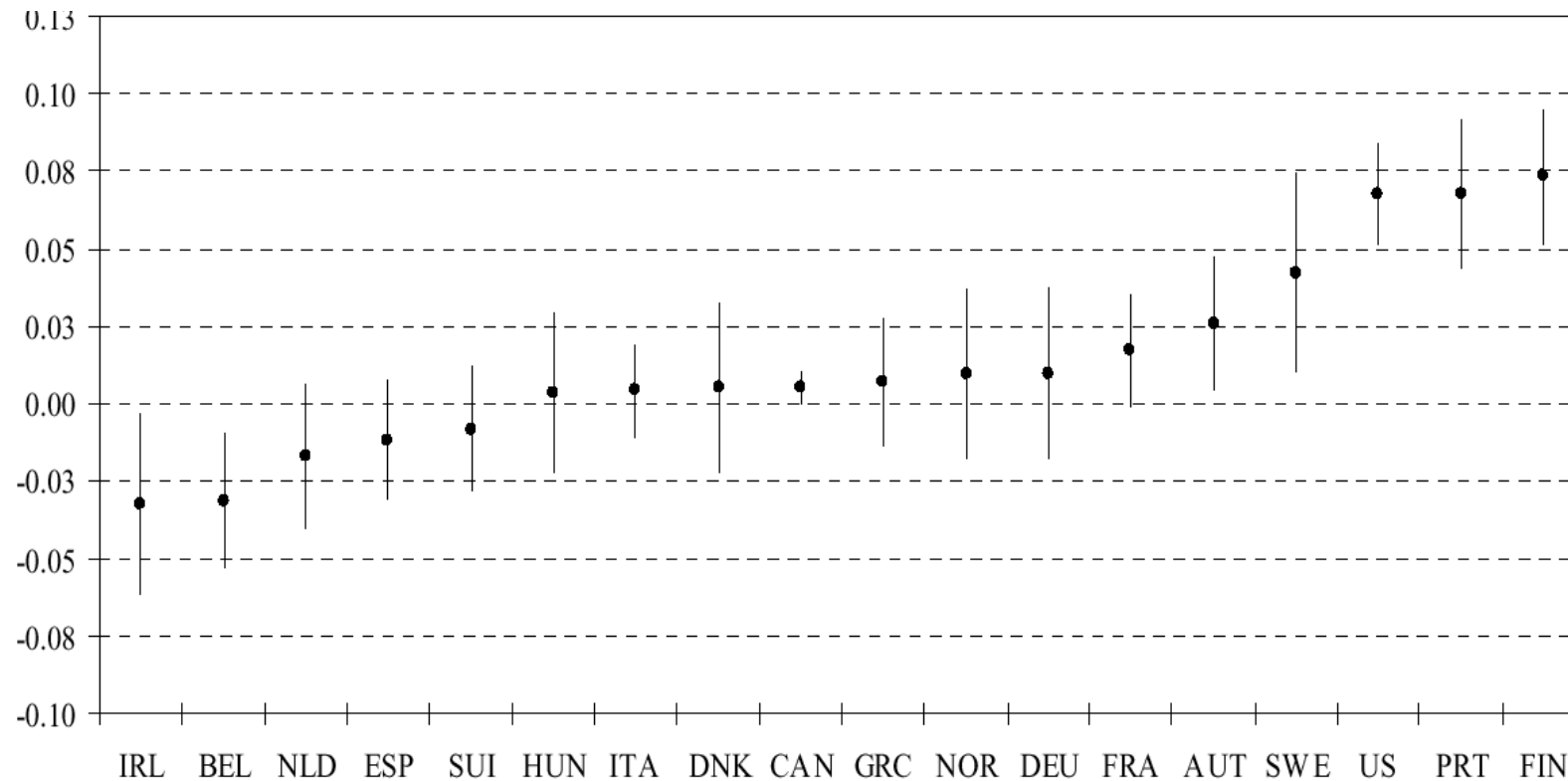
Perustuslakivaliokunta 13.4.2018

Martti Kekomäki

sidonnaisuudet (2016-2018)

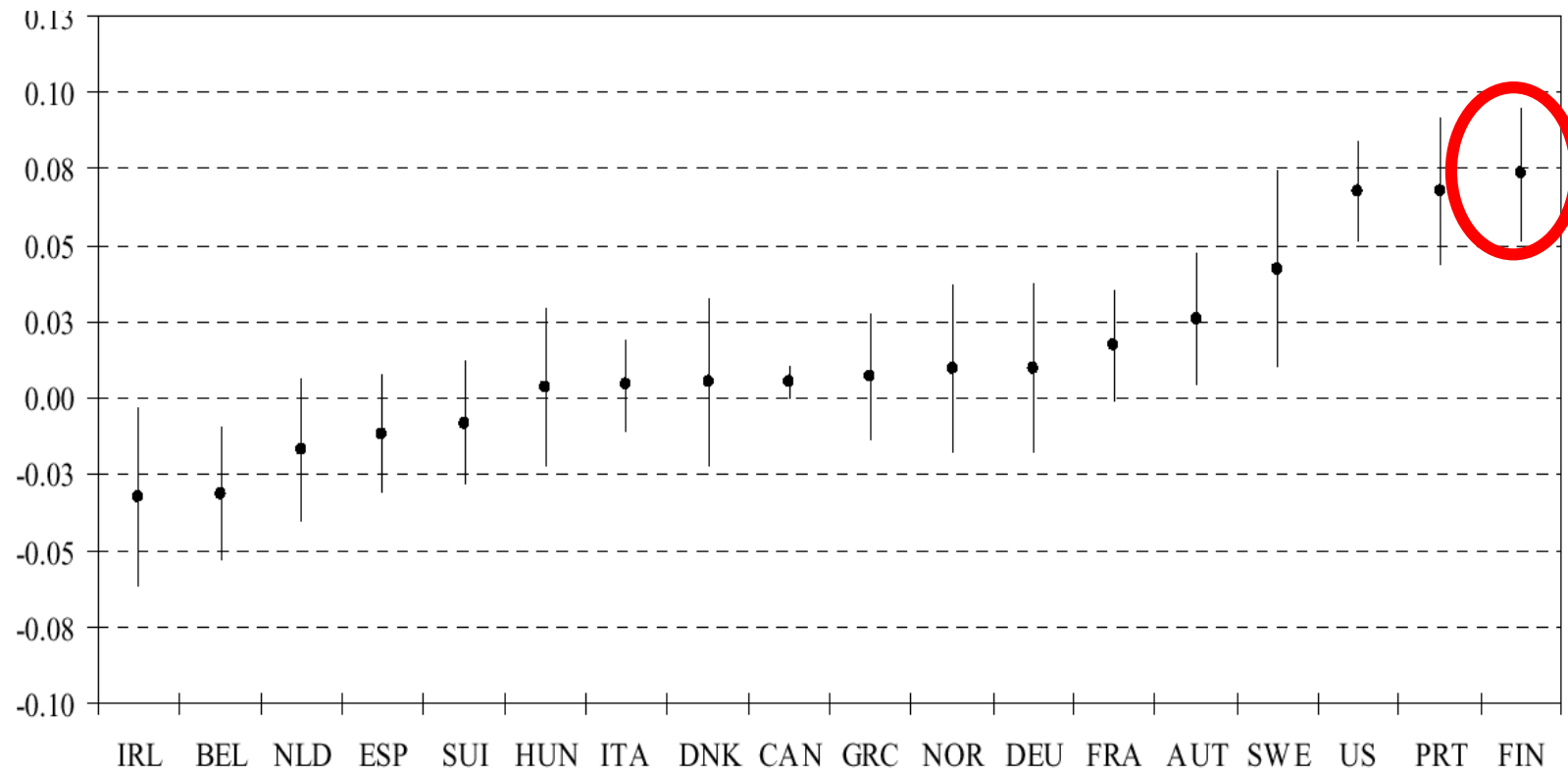
- ▶ ei omistuksia tai hallitustehtäviä alan kaupallisissa yrityksissä
- ▶ Nordic Healthcare Group, konsultti (kokonaisansio per 3 vuotta < 1000 €)
- ▶ AaltoEE:n Terveystieteiden johtamiskoulutusohjelman terveysekonomian osakokonaisuuden vastuuhenkilö ja opettaja
- ▶ S Lääkäriliiton ja S lääkäriseura Duodecimin valtuuskunnan jäsen 2016-
- ▶ stm:n sote-asiantuntijaryhmän jäsen
- ▶ ”sosiaalinen konservatiivi”

distribution of physicians' encounters according to income classes in OECD countries: *horizontal inequity*

OECD 2004

distribution of physicians' encounters according to
income classes in OECD countries: *horizontal inequity*

OECD 2004

tiekartta kasvavaan eriarvoisuuteen?

- ▶ ” pulmana aikansa elänyt jakolinja peruspalvelut - liikelaitos
- ▶ suoran valinnan palveluihin yksilökohtainen kapitaatorahoitus
 - ▶ Saarikko 12.4.2018 kyselytunnilla: ”käsitys on erheellinen ja virheellinen

tiekartta kasvavaan eriarvoisuuteen

- ▶ aikansa elänyt jakolinja peruspalvelut - liikelaitos
- ▶ suoran valinnan palveluihin yksilökohtainen kapitaatorahoitus
 - ▶ Saarikko 12.4.2018 kyselytunnilla: ”käsitys on erheellinen ja virheellinen”
- ▶ tavoitteena tasapuolinen kilpailuasetelma yksityinen-julkinen ja horisontaalinen integraatio
- ▶ integraatiotavoite osoittautuu mahdottomaksi PeL 124 §:n takia: *merkittävän julkisen vallan siirtäminen muulle kuin julkiselle toimijalle on PeL:n vastaista*

tiekartta kasvavaan eriarvoisuuteen

- ▶ aikansa elänyt jakolinja peruspalvelut - liikelaitos
- ▶ suoran valinnan palveluihin yksilökohtainen kapitaatorahoitus
 - ▶ ministeri Saarikko 12.4.2018 kyselytunnilla: ”käsitys on erheellinen ja virheellinen”
- ▶ tavoitteena tasapuolinen kilpailuasetelma yksityinen-julkinen ja horisontaalinen integraatio
- ▶ osoittautuu mahdottomaksi PeL 124 §:n takia: merkittävän julkisen vallan siirtäminen muulle kuin julkiselle toimijalle PeL:n vastaista
- ▶ siis ”ohjausta ja neuvontaa” lukuun ottamatta koko *so-sektori liikelaitokseen*
- ▶ kansalaiset jaetaan kahteen ryhmään: sote-palveluiden tarvitsijoihin ja pelkkien te-palveluiden tarvitsijoihin: vain jälkimmäisille on tarjolla kilpailutetut lähipalvelut, edelliset hakevat palvelunsa liikelaitoksesta

seuraukset:

- ▶ 10-15 % kansalaisista siirtyy käytännössä liikelaitoksen asiakkaiksi
- ▶ tämän ryhmän osuus kokonaiskustannuksista 80 % (R-L Leskelä ym.) eli ainakin yli 12 mrd €/v

seuraukset:

- ▶ 10-15 % kansalaisista siirtyy käytännössä liikelaitoksen asiakkaiksi
- ▶ tämän ryhmän osuus kokonaiskustannuksista 80 % (R-L Leskelä ym.) eli yli 12 mrd €/v
- ▶ myös julkisen sektorin orastava so-te yhteistyö puretaan kilpailuasetelman säilyttämiseksi: palataan puhtaisiin julkisiin terveyskeskuksiin eli kunnanlääkäriaikaan
- ▶ näin liikelaitokseen siirretään mm. päihde- ja mielenterveyspotilaat, muistisairaat vanhukset, työttömät, vammaiset, kotoutujat, kuntoutujat, moniongelmaiset lapsiperheet

seuraukset:

- ▶ 10-15 % kansalaisista siirtyy käytännössä liikelaitoksen asiakkaiksi
- ▶ tämän ryhmän osuus kokonaiskustannuksista 80 % (R-L Leskelä ym.) eli yli 12 mrd €/v
- ▶ myös julkisen sektorin orastava so-te yhteistyö puretaan kilpailuasetelman säilyttämiseksi: palataan puhtaisiin julkisiin terveyskeskuksiin eli 1960-luvulle
- ▶ näin liikelaitokseen siirtyvät siten päihde- ja mielenterveyspotilaat, muistisairaat vanhuksat, työttömät, vammaiset, kotoutujat, kuntoutujat, ja moniongelmaiset lapsiperheet
- ▶ ”maailman onnellisin maa” jakaa kansalaisensa jyrkästi *hyödyllisiin ja hyödyttömiin*
- ▶ hyödyttömille palveluita ei enää järjestetä *lähellä asiakasta*, hänen ympäristönsä ja elinolosuhteensa tuntevina *moniammatillisina, helposti saavutettavina* palveluina

miten eriarvoisuus sitten näkyy?

- ▶ valinnanvapauslaki ”**pompottelee**” hyödyttömiä ja poliittisesti puolustuskyvyttömimpiä kansalaisia räikeästi
- ▶ valinnanvapauslaki **ei tarjoa valinnanvapautta** hyödyttömille kansalaisille, vaan valinnanvapaus koskee ainoastaan hyödyllisiä kansalaisia
 - ▶ laki on pitkä askel orwellilaiseen (Georg Orwell: ”1984”) maailmaan, jossa ”kaikki ovat tasa-arvoisia ja toiset ovat vielä tasa-arvoisempia kuin toiset”

ja saadaan vihdoin sote ”maaliin”:

- ▶ mutta ristiriita syntyy mielestäni Perustuslain 6 §:n kanssa:

ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä

*ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustaa asettaa eri asemaan
iän, sukupuolen, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen,
mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön
liittyvän syyn perusteella*

- onko hyödyttömyys hyväksyttävä peruste?

saatua tulosta voidaan analysoida myös muista suunnista:

Institute of Medicine, (Wash., D.C. 2001): "Crossing the Quality Chasm":

- terveydenhuollon laadun kuudes ja viimeinen ulottuvuus on **tasa-arvo (equity)**, ei siis paljon väljemmän tulkinnan mahdollistava oikeudenmukaisuus (righteousness)

saatua tulosta voidaan analysoida myös muista suunnista:

Institute of Medicine, (Wash., D.C. 2001): "Crossing the Quality Chasm":

- terveydenhuollon laadun kuudes ja viimeinen ulottuvuus on *tasa-arvo (equity)*, ei siis paljon väljemmän tulkinnan mahdollistava oikeudenmukaisuus (righteousness)

John Rawls (The Theory of Justice; Mass., USA):

- "yhteiskunnallista eriarvoisuutta eriarvoisuutta voidaan kasvattaa siihen asti, että *huonoimmassa asemassa olevan kansalaisen tila lakkaa kohenemasta*"

saatua tulosta voidaan analysoida myös muista suunnista:

Institute of Medicine, (Wash., D.C. 2001): "Crossing the Quality Chasm":

- terveydenhuollon laadun kuudes ja viimeinen ulottuvuus on **tasa-arvo (equity)**, ei siis paljon väljemmän tulkinnan mahdollistava oikeudenmukaisuus (righteousness)

John Rawls (The Theory of Justice; Mass., USA):

- "yhteiskunnallista eriarvoisuutta eriarvoisuutta voidaan kasvattaa siihen asti, että **huonoimmassa asemassa olevan kansalaisen tila lakkaa kohenemasta**"

Barbara Wolfe, PhD, Professor of Health Economics, UWisconsin/Madison:

- "kaksien raiteiden terveydenhuolto (two-tiered care system) on kallis ja mitä **epäoikeudenmukaisin** ratkaisu"

- ei siis näin:

yksilötasoinen kapitaatio

valinta, kilpailu

integraatio

- vaan näin:

integraatio

väestötasoinen kapitaatio

valinta, kilpailu

lähimmät suomalaiset nykymallit

- ▶ Pihlajalinnan Mänttä-Vilppula
 - ▶ kokonsa puolesta lähes liian pieni, muuten periaatteessa ok; ei tosin alueellista kilpailua eikä valinnanvapautta (jota ei tarvitakaan, koska ei ole enää jonoja) entä sosiaalipalvelut?
- ▶ EKSOTE (Lappeenranta), Siun sote (Joensuu) ja SOITE (Kokkola)
 - ▶ kaikissa vain yksi toimija, ei kilpailua vaan ”kilvoittelu” (vertaiskehittyminen l. benchmarking):
 - ▶ EKSOTE tarvevakioidut kustannukset 17 % pienemmät kuin Suomessa keskimäärin
 - ▶ SOITE v 2017 budjetti alitettu 4,25 %:lla
 - ▶ Siun sote: v 2017 budjetti alitettu, jonot sulavat
 - ▶ 14 000:lle asukkaalle järjestetään henkilökohtainen sote-koordinaattori (case manager): he ovat meidän ”**avainasiakkaitamme**” (suora sitaatti: Anu Niemi, kehitysjohtaja Siun sote)